

**MESLEKİ YETERLİKLERİN KAZANILMA SÜRECİNDE
ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**
**(DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ BÖLÜMÜ İLE İLKÖĞRETİM
BÖLÜMÜ KARŞILAŞTIRMASI)**

Yakup KESKİN*

ÖZET

İnsanoğlu dünyaya gözünü açtığı andan itibaren yaşamını sürdürebileceği bilgi beceri ve tutumları sonradan edinmiştir. Bu yüzden öğrenme ve öğretme sürecinin başlangıç tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Eğitim sisteminin kilit adamı olan öğretmen, sistemin başarılı olmasında en etkin rolü üstlenmektedir. Bundan dolayı öğretmenlik mesleği kutsal olarak görülmüş ve öğretmenliğe toplumda pozitif bir değer atfedilmiştir.

Meslek olarak öğretmenliğe nitelik kazandırmak için genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, bu yeterliklerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür. Türkiye’de öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında uygulanan programları denetlemek, değerlendirmek, geliştirmek üzere YÖK’e danışma organı olarak "Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi" kurulmuştur.

Bu araştırmada 2011-2012 eğitim-öğretim yılında OMÜ Eğitim Fakültesi bünyesinde olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümü (DKAB) ile İlköğretim Bölümü 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi, beceri ve tutumları kazanmaları sürecinde okumakta oldukları bölümler üzerindeki görüşleri, öğretmenlik mesleğine ilişkin yaklaşımları ve hazırbulunuşluk algıları karşılaştırmalı olarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda nicel olarak (606) 3 ve 4. sınıf öğretmen adayından ve nitel olarak ise (91) son sınıf öğretmen adayından elde edilen bulgulara yönelik değerlendirmeler ortak olarak yapılmıştır.

DKAB Bölümü ile İlköğretim Bölümü öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerine yönelik ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde; bölümler, cinsiyet ve öğrenim türleri değişkeni bakımından öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri arasında farklılık medyana gelmediği, mesleki gelişimler bakımından benzer algılar taşıdıkları söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları, uygulanmakta olan mesleki eğitim derslerini yeterli bulmamakta ancak eğitim sürecinde farklı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlardan en

* Yrd. Doç. Dr. OMÜ İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü, El-mek: ykeskin@omu.edu.tr

önemli olarak görüleni ise uygulamaların teoriden daha az olması ve uygulamalara yeterince önem verilmemesidir.

Anahtar Kelimeler: DKAB öğretmen adayları, öğretmen yeterlikleri, öğretmenlik mesleği, öğretmen adaylarının görüşleri.

**THE EVALUATION OF PROSPECT TEACHERS' VIEWS IN THE
PROCESS OF ACQUIRING THE PROFESSIONAL COMPETENCE
(THE COMPARISON OF RELIGIOUS CULTURE AND MORAL
STUDIES TEACHING DEPARTMENTS AND SCHOOL
TEACHING)**

ABSTRACT

Beginning from the birth, mankind has been in efforts to acquire the vital knowledge, talent and attitudes, to survive. For this reason, the history of teaching and learning process goes back as early as to beginning of history of humanity. Teacher, as the fundamental piece of education process is responsible for success of education. Thus, teaching profession is considered as sacred and the society has attributed a positive value to it.

To acquire required values necessary for teaching profession, teacher must acquire general competences and specific knowledge related to his or her subject area. For this purpose, these competences must be given to teachers through in service and pre-service teacher education programs. In turkey to develop, evaluate, and control the higher education institutes responsible for training teachers, The National Committee of Teacher Training has been established under the Higher Education Council.

The main objective of the current study was to determine pre-service teachers' from the Religious Culture and Moral Studies Teaching Departments (RCMSD) views about the department, their attitudes to the profession and their readiness level. The major data were obtained at two-level stages. The first stage was to collect quantitative data from 606 pre-service teachers at 3 and 4 grades and second stage to collect qualitative data from 91 senior students. The collected data were analyzed jointly.

According to the analysis results, the comparison of the two groups, in terms of departments, gender and learning types, there was no difference found among the career development perspectives. Instead, they carry very close attitudes in terms of their career development.

Also, the result of the data analysis revealed that the prospective teachers found that courses with regard to their profession were adequate. However there were different problems in the process. One of the main problems was lack of practice and theoretical instruction.

Key Words: RCMSD pre-service teachers, teacher competences, teaching profession, attitudes of pre-service teachers.

Turkish Studies

Giriş

Öğretmenlik insanlık tarihinin en eski mesleklerinden biridir. En ilkel toplumlar dahi sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın sürüp gitmesini sağlamak amacıyla bilgi, beceri ve tutumları gelecek kuşaklara aktarmaya çalışmışlardır. Bu aktarımda ilk olarak aile üyeleri daha sonra ise içinde bulunulan yakın çevre önemli rol üstlenmiştir (Oğuz vd. 2010, 179).

Eğitim, bireyi yaşadığı toplumun uyumlu bir üyesi haline getirerek bireye çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerin aktarılmasını sağlayan birçok faktörün etkileşimi ile oluşan bir süreçtir. Bireylerin, toplum ve dünyadaki değişme ve gelişmelere ayak uydurabilecek ve katkıda bulunabilecek bir biçimde yetiştirilmeleri gerekir. Bu da, iyi bir eğitim sisteminin yanında, nitelikli bir öğretmen kadrosu ile sağlanır (Çelikten vd. 2005, 7).

Günümüz eğitim anlayışında; gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri, sahip olunan imkânlar, hızla artan bilgi birikiminin etkisiyle bağlantılı olarak eğitime ilişkin anlayış ve beklentilerde de gelişme, değişme ve farklılaşmalar meydana gelmektedir. Dolayısıyla eğitimin paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve veliler öncelikli olarak bu gelişmelerden etkilenmektedirler.

Öğretmenlik mesleği, sosyal, kültürel, bilimsel, sanatsal, ekonomik, teknolojik boyutlara ve sağlıklı kişilik özelliklerine sahip; alanında özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan; akademik çalışma ve mesleki performansı gerektiren profesyonel statüde bir meslektir (Alkan vd. 2000, 202; Çoban ve Turan 2006, 2; Saka vd. 2005, 485). Bu doğrultuda 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde öğretmenlik; "devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili, yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir." denilmektedir. Öğretmenlik, diğer mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimiyle ilişki ve etkileşim içinde yerine getirilmekte olup sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilerle değil, okul dışında veliler ve toplumla da iç içe olan bir meslektir (Çelikten vd. 2005, 7).

Açıkgöz (2003)'e göre etkin bir öğretmen, öğretimin nasıl yapılacağını veya öğretim süresi içerisinde yaşanan sorunları nasıl çözmesi gerektiğini bilen ve aynı zamanda bildiklerini nerede, nasıl ve ne zaman kullanacağını farkında olandır. Öğretmen sahip olduğu bilgi muhtevasını öğrencilere aktarmanın, mesleğini icra etmenin yanı sıra öğrencileri kişiliğiyle de etkilemektedir (Çetin 2001, 1; Saban 2000, 49; Arslan ve Özpınar, 2008, 2; Varış 1996, 50). Dolayısıyla iyi bir öğretmenin, mesleği için yeterli pedagojik bilginin yanında öğrencilerine model olabilecek ve onları kişiliğiyle de etkileyebilecek nitelikte olmasının gerekliliği görülmektedir. İyi bir öğretmenin mesleki ve kişisel olmak üzere iki temel özelliğe sahip olması gerekir. Mesleki özellikler; genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi iken kişisel özellikler, kişinin mesleğe yatkınlık, öğretmenliğin gerektirdiği özelliklere örnek olma, hoşgörülü olma, profesyonellik, açık fikirli olma, güler yüzlü olma ve iyi iletişim kurabilme gibi nitelikleri içerir (Kavcar 2002, 2). Bu iki temel özellik doğrultusunda mesleğin statüsünün yükseltilmesi için öğretmenlerin sahip olduğu niteliklerin de yükseltilmesi gerekmektedir. Bu amaçla iyi ve nitelikli bir öğretmenin sahip olması gereken bir takım özellikler ve yeterlilikler bulunmaktadır (MEB 2010, 5).

MEB Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri

Öğretmen yetiştiren programlardan mezun öğretmen adaylarının mesleğe giriş denetimi yapma yetkisi Milli Eğitim Bakanlığı'na aittir. Türkiye'de okulların büyük kısmının devlet

tarafından işletilmesi, Milli Eğitim Bakanlığı'nı öğretmenlik mesleğinin yetişme ve çalışma ölçütlerini belirleyen bir konuma getirmiştir (Eskicumalı 2002, 18).

Meslek olarak öğretmenliğe nitelik kazandırmak, öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, daha sonra bu yeterliklerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür. Bu kapsamda MEB 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 45' inci maddesi hükümleri kapsamında, 2006 yılında öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesi, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programları ve öğretmenlerin seçimi gibi temel hususları göz önüne alarak 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşan "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri" belirlenmiştir (MEB 2008a, 9-11).

Bu bağlamda, öğretmenlik mesleği ile ilgili belirlenen 6 ana genel yeterlilik alanı şu şekildedir.

1. **Kişisel ve Meslekî Değerler-Meslekî Gelişim:** Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Diğer yandan öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır.
2. **Öğrenciyi Tanıma:** Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo- kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.
3. **Öğretme ve Öğrenme Süreci:** Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.
4. **Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme:** Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirerek; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.
5. **Okul, Aile ve Toplum İlişkileri:** Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.
6. **Program ve İçerik Bilgisi:** Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular (MEB 2008a, 8-38).

Millî Eğitim Bakanlığı'nca belirlenmiş olan öğretmenlik mesleği *genel yeterlilikleri* kapsamında her branşa yönelik *özel alan yeterlilikleri* belirlenmiştir. Öğretmenlere gelişim hedeflerini göstermek için hazırlanan ilköğretim öğretmenlik mesleğine ilişkin 16 alanda belirlenen Özel Alan Yeterliliklerinde; yeterlik alanı, kapsam, yeterlikler ve performans göstergeleri bulunmaktadır. Her bir yeterlik için, ilköğretim programları esas alınarak A1, A2, A3 olarak düzeylendirilen performans göstergeleri belirlenmiştir (MEB 2008b, 41).

A1 düzeyi: Öğretmenin öğretim programına ilişkin uygulamalarındaki farkındalığı ile öğretmenlik mesleğine ilişkin sahip olduğu temel bilgi, beceri ve tutumları gösteren performans göstergelerini içerir.

A2 düzeyi: Öğretmenin öğretim sürecindeki uygulamalarında edindiği mesleki deneyimlerle programın gereğini yerine getirdiği, uygulamalarını çeşitlendirdiği performans göstergelerini içerir.

A3 düzeyi: Öğretmenin A2 düzeyinde geliştirdiği uygulamalarını öğretimin farklı değişkenlerini de göz önünde bulundurarak özgün bir şekilde çeşitlendirmesini gerektiren performans göstergelerini içerir (MEB 2008b, 41-43).

Turkish Studies

Problem Durumu

Politik uygulamalar, öğretmenlik mesleğinin toplum içindeki rol ve saygınlığını değiştirebilmektedir (Turan ve Çoban 2006, 2). Toplumda insana gösterilen saygı da onun sahip olduğu nicelik ve niteliklere bağlı olarak farklılaşmaktadır. Eğitimde kalitenin artırılması, öğretmenlerin istenilen özellikleri taşımasına bağlıdır. Bu durum, öğretmenin, mesleğin gerekli kıldığı, tutum, davranış ve becerilerle donatılmış olması ile ilgilidir. Dolayısı ile öğretmenin kişiliği, mesleki yeterliği, okul içi ve dışı öğretmen, öğrenci ve velilerle ilişkisi onun toplum içindeki saygınlığını belirlemektedir.

YÖK'ün yaptığı araştırmaya göre (2007 s. 57-58) öğretmen yetiştiren lisans ve lisansüstü programlarda yıllardan beri süregelen önemli sorunların olduğu, öğretmen yetiştirme alanında çağdaş gelişmeler ve yönelimlerin ortaya çıkardığı temel gereksinimler doğrultusunda programların yeniden geliştirilmesinin gerekli olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda eğitim fakültelerinde geçmişte uygulanan öğretmen yetiştirme programları ile mevcut uygulamalar incelenerek yapılan analizde özetle;

Programlarda yer alan derslerin içeriği ve ilgili okul düzeyindeki öğretim alanının içeriği arasında tutarsızlıkların olduğu, dersler arasında aşamalı ve birbirini tamamlayıcı mantıksal bir ilişkinin kurulmadığı, programlardaki zorunlu ders yükünün gereğinden fazla olması nedeniyle öğrencilerin bireysel ilgilerini geliştirmelerine yönelik seçmeli derslere zaman ayıramadığı, programlarda açılan derslerin öğretmen adaylarının ve ilgili okul düzeyinin ihtiyaçlarından çok öğretim elemanlarının yönelimleri ve tercihleri doğrultusunda şekillendiği ve bu nedenle ders sayıları ve zorunlu kredi yükünün çok arttığı, alan derslerinin öğretmen adaylarını ilgili konu alanının bir dalında uzmanlığa yönelttiği ve alanın öğretim yöntemlerine ilişkin derslerinin yetersiz olduğu, teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamanın geniş ölçüde ihmal edildiği, öğretmenlik formasyonuna ilişkin derslerin eğitim bilimleri alanındaki bazı teorik derslerden oluşup öğrencilere öğretmenliğin gerektirdiği uygulamaya dönük bilgi, beceri ve bakış açılarını kazandırmaktan uzak olduğu, programın bütünü ile okullarda yapılan uygulamalar arasında tutarsızlıklar olduğu görülmüştür.

Görüldüğü üzere MEB öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri ile donanmış öğretmen modeline üniversitelerin öğretmen yetiştirme programları YÖK'ün ilgili araştırmasından da anlaşıldığı kadarı ile yetersiz kalmış, geçmişte uygulanan programlardan mezun olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yeterli bir biçimde hazırlanamadıkları saptanmıştır. Ayrıca, öğretmenlik meslek derslerinde ve kredilerinde değişiklikler yapılarak özellikle uygulama okulları bulmada yaşanan sorunlar nedeniyle, eğitim fakültesi dekanlıklarının talepleri doğrultusunda, okul deneyimi ders saatleri azaltılmıştır. Oysaki YÖK'ün hazırlamış olduğu Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması¹ derslerinin içerik ve hedefleri; öğretmen adaylarının uygulama yapacakları okulu, sınıfı, öğretim programını, öğrencileri ve öğrenme ortamını yakından tanımalarını hedeflemektedir. Yine öğretmenlik uygulaması adayın öğretmenlik mesleğini yakından tanımasını, öğrenme etkinliklerini planlanması ve uygulanmasının farkında olmasını ve sonuçta öğretmenlik meslek yeterliğine sahip olmasını sağlamaktadır (Efe vd. 2010, s. 1-3).

¹https://www.yok.gov.tr/component/option.com_alphacontent/section.12/Itemid.181/ (Ers. Tar. 10.12.2012).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü ile İlköğretim Bölümü'nde* okumakta olan 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarının;

1. Öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi beceri ve tutumları kazanmaları sürecinde okumakta oldukları bölümler üzerindeki görüşlerini,
2. Öğretmenlik mesleğine ilişkin yaklaşımlarını ve hazırbulunuşluk algılarını,
3. Öğretmen adaylarının daha iyi bir eğitim görmesine yönelik önerilerini ortaya çıkarmaktır.

Bu amaca yönelik olarak öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından geliştirilmiş “Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlikleri Kazanım Süreçlerini Değerlendirme Ölçeği” ve aşağıdaki sorulardan oluşan açık uçlu yapılandırılmış anket soruları sorulmuştur:

1. Öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran en belirgin özellikler nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin çalışmaları (akademik, bakanlık, uluslararası...) takip etme düzeyleri nelerdir?
3. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine ilişkin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulama derslerini ne ölçüde yeterli bulmaktadırlar?
4. Öğretmen adaylarına göre, bir öğretmende bulunması gereken en önemli kişisel ve mesleki özellikler nelerdir?
5. Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleği genel özellikleri düşünüldüğünde kendilerini mesleğe ne kadar hazır bulmaktadırlar?
6. Öğretmen adaylarının mesleğe daha iyi hazırlanabilmelerine yönelik önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Araştırma, öğretmen adaylarının gözü ile okumakta oldukları bölümlerin özdeğerlendirmelerinin yapılmasının sağlanması, araştırmanın çıktısı olarak ortaya konulan zayıf alanların bölümün geleceğine ilişkin yönetime stratejiler üretmelerine yardımcı olması, öğretmen adaylarının beklentilerinin ve problemlerinin kendi ifadeleriyle ortaya konularak öğretmenlik mesleğine ilişkin hazırbulunuşluk seviyelerinin belirlenmesi, nicel ve nitel verilerin birbirini desteklediği bir çalışma olması, ilköğretimde görev yapacak olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adayları ile ilköğretim bölümü öğretmen adaylarının karşılaştırılarak bakış açıları ve düşüncelerin de ortaya çıkarılmış olması bakımından önemlidir.

Her ne kadar üniversiteler bünyelerinde kalite geliştirme çalışmaları ve Bologna süreci kapsamında öğrenci memnuniyet anketleri ile bölüm ve programlarını değerlendirirler de özel olarak öğretmenlik programlarına yoğunlaşmadığı görülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma,

1. 2011-2012 eğitim öğretim yılı güz yarıyılı,
2. OMÜ Eğitim Fakültesi din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği ile İlköğretim Bölümü (sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, ilköğretim matematik öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği) öğretmen adayları ile sınırlıdır.

Turkish Studies

Araştırmanın Modeli

Araştırma, öğretmen adaylarının problemlerini ve öğretmen yetiştirmeye ilişkin önerilerini ortaya çıkarmayı amaçladığından, betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Bu nedenle, çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin bireysel algılarının veya perspektiflerinin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2008, 72).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü 3 ve 4. sınıfta okumakta olan öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişken		N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	264	43,6
	Kız	342	56,4
	Toplam	606	100
Bölüm	İlköğretim	503	83
	DKAB	103	17
	Toplam	606	100
Öğrenim Türü	I. Öğretim	359	59,2
	II. Öğretim	247	40,8
	Toplam	606	100
Sınıf	3	304	50
	4	254	42
	5 ve Üzeri	48	8
	Toplam	606	100
Bölümü Tercih	İsteyerek	376	62
	Mecburen	230	38
	Toplam	606	100

Araştırma 2011-2012 eğitim ve öğretim yılı güz yarısında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü'nde okumakta olan 606 öğretmen adayına "Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlikleri Kazanım Süreçlerini Değerlendirme Ölçeği"nin uygulanması ve 91 son sınıf öğretmen adayına ise öğretmenlik mesleği ile ilgili açık uçlu yapılandırılmış anket formlarının uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir (Bkz., Tablo 1). Katılımcılar ilköğretim bölümünde okumakta olan öğrencilerden, her birinin seçilme olasılığının eşit olduğu basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Ayrıca, araştırma verilerinin sağlıklı olması amacıyla araştırmaya katılmada katılımcıların gönüllü olması esas alınmıştır. Araştırmanın amacına yönelik olarak önceden hazırlanmış olan açık uçlu sorulardan oluşan nitel anket formları 91 öğretmen adayına uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Turkish Studies

Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili veriler bu bölümde ortaya konmuştur. Araştırmanın nicel verilerinin elde edilmesi amacıyla geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Mesleki Gelişimlerini Değerlendirme Ölçeğindeki Maddelere İlişkin İstatistikler

Madde No	Madde	$\bar{X}$	S_j	r_{jx}	t	p
1	Alanımla ilgili edindiğim kazanımların beni meslek hayatına hazırladığını düşünüyorum.	2,90	1,17	,58	-14,35	,00
2	Bölüm, görüş ve önerilerimizi almakta ve bu doğrultuda iyileştirmelerde bulunmaktadır.	3,33	1,22	,66	-17,09	,00
3	Bölüm, eğitim ortamının iyileştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmaktadır.	2,84	1,2	,54	-10,84	,00
4	Uygulamalara yönelik görüş ve önerilerimiz öğretim elemanları tarafından dikkate alınmaktadır.	3,25	1,26	,69	-18,21	,00
5	Mesleğimle ilgili çalışma alanları hakkında yeterli rehberlik alabilmekteyim.	3,18	1,22	,68	-17,59	,00
6	Bölüm öğretim elemanları, ders dışı diğer sorunlarımızın çözümünde bize yardımcı olmaktadırlar.	3,18	1,24	,71	-22,10	,00
7	Almış olduğum derslerin içerikleri mesleki yeterlilikleri sağlayacak düzeydedir.	3,05	1,18	,60	-14,72	,00
8	Öğretim elemanları tarafından hazırlanan ders notlarına rahatlıkla ulaşılabilir.	3,08	1,21	,63	-15,30	,00
9	Derslerde verilen ödevler ve projeler mesleki gelişime katkı sağlamaktadır.	3,06	1,17	,66	-15,45	,00
10	Sınav soruları ve yapılan değerlendirmeler başarılarımızı ölçecek niteliktedir.	3,2	1,27	,69	-18,98	,00
11	Öğretim elemanları alanımızdaki yenilikleri ve gelişmeleri bizimle paylaşmaktadır.	3,03	1,18	,65	-15,19	,00
12	Öğretim elemanları sınav ve ödevleri objektif olarak değerlendirmektedirler.	3,1	1,27	,66	-16,81	,00
13	Sınav sonuçları ile ilgili öğrencilere geri bildirim verilmektedir.	3,17	1,22	,67	-18,31	,00
14	Bölümde teorik dersleri destekleyen pratik uygulamalar yeterlidir.	3,13	1,2	,67	-18,62	,00
15	Ders programları güncellenmektedir.	2,96	1,23	,55	-12,76	,00
16	Bölümde ders ve uygulamalar mesleğin	2,9	1,2	,68	-16,55	,00

Turkish Studies

	yeterliliklerine göre yapılandırılmıştır.					
17	Laboratuvar ve uygulamalarda öğretim elemanları bizlerle yeterli düzeyde ilgilenmektedirler.	3,01	1,17	,67	-17,15	,00
18	Uygulamalara ilişkin tüm süreçler öğretim elemanlarının gözetimi ve rehberliğinde yapılmaktadır.	2,91	1,16	,63	-15,60	,00
19	Bölüm, bizleri ilgilendiren önemli konu ve gelişmeler hakkında bilgilendirmeler yapmaktadır.	3,29	1,22	,71	-20,33	,00
20	Ders dışı her türlü sorunlarımı danışmanıyla rahatlıkla paylaşabilmekteyim.	3,33	1,32	,68	-19,99	,00
21	Bölümle ilgili sorunlarımda danışmanıma rahatlıkla ulaşabilmekteyim.	3,24	1,3	,66	-17,43	,00
22	Öğretim elemanlarına kolayca ulaşılabilir.	3,1	1,26	,67	-18,73	,00
23	Öğretim elemanları ile rahatlıkla iletişim kurulabilmektedir.	3,17	1,21	,66	-15,75	,00
24	Bölüm, motivasyonumuzu artırmak için etkinlikler düzenlemektedir.	3,35	1,24	,70	-18,21	,00

Tablo 2'deki madde istatistikleri verilen ölçeğin iç tutarlık katsayısı olan Cronbach Alpha değeri .95 olarak hesaplanmıştır. Geliştirilen ölçekte yer alan maddeler (24 madde) tek faktörde toplanmış ve maddelerin açıkladığı toplam varyans % 43 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin örneklem yeterliliğini ifade eden KMO değeri, 957; Ki kare değeri 7417,957 ve p ($p \leq 0,05$) olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin elde edilen bu analiz sonuçları, geliştirilen ölçeğin hem geçerli hem de güvenilir olduğunu, dolayısıyla ölçmesi amaçlanan özelliği yeterli düzeyde ölçtüğünü ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi beceri ve tutumları kazanmaları sürecinde okumakta oldukları bölümler üzerindeki görüşlerinin ölçülmesinde kullanılacak bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Araştırmada nicel veri toplama aracının yanında nitel veri toplama aracı da kullanılmıştır. Nitel araştırma doğal ortamın olabildiğince korunduğu sosyal olguları anlamaya ve açıklamaya yardımcı olan çeşitli araştırma türlerini kapsayan bir kavramdır (Merriam 1998, 5-6). Bu araştırmada nitel araştırmanın bir yaklaşımı olarak durum çalışması benimsenmiştir. Durum çalışması zaman ve yerle dikkatli bir biçimde tanımlanan ve nitelenen bir olgunun araştırılmasıdır. Durum çalışması ile bir tek bireyden bir okula kadar değişik birimlerin ele alınabileceği ortamlarla araştırmacılara zengin ve ayrıntılı veriler sunarken, diğer nitel araştırma yaklaşımlarında olduğu gibi genelleme amacı taşımamaktadır (Merriam 1998, 27; Lichtman, 2006, ss.73-77).

Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algılarını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan literatür taraması sonucunda araştırmacı tarafından oluşturulan açık uçlu anket soruları kullanılmış ve öğretmen adaylarından ankette yer alan sorulara kendi düşünceleri doğrultusunda cevap vermeleri istenmiştir. Ölçme aracında ilk olarak 14 adet soru belirlenmiş, ancak Eğitim Bilimleri Bölümü'nden (Eğitim Programları ve

Turkish Studies

Öğretim ABD ve Ölçme ve Değerlendirme ABD) 2, İlköğretim Bölümünden 2, DKAB Bölümünden 2 öğretim üyesi olmak üzere toplam 6 uzmandan alınan görüş doğrultusunda soruların sayısı 6'ya düşürülmüş ve sorular üzerinde gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu soruların kullanılmasındaki amaç; öğretmen adaylarının kendi deneyim, beklenti, düşünce ve isteklerini daha derinlemesine açıklama ve yorumlayabilme olanağı sunmasıdır (Taylor 2005, 103). Araştırmada kullanılan ölçekle ilgili uzman görüşünün alınmasının ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini artırdığı düşünülmektedir (Balci 2007, 103).

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analiz edilmesinde SPSS17 nicel veri analiz programı kullanılmıştır. Analizler yapılmadan önce ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamasında ise verilerin dağılımları incelenmiştir. İncelenen değişkenlere ilişkin dağılımların normal olduğu ($p>,05$) görülmüş ve veriler parametrik istatistik yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Nitel araştırmaların temel bileşenleri; verilerin kavramlaştırılması, kodlanması ve gruplandırılmasını içeren “Organize etme ve yorumlama” ve verilerin belli bir düzen içerisinde sunulmasını gerektiren “Raporlaştırma” aşamalarından oluşmaktadır (Strauss ve Corbin, 1990, 11–12). Yapılan araştırma nitel verilerle desteklendiğinden, nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Toplanan veriler kodlanarak, veriler arasındaki ilişkiler (benzerlikler ve farklılıklar) asıl veriler ve verilerin yorumları olmak üzere sistematik olarak bir rapor halinde sunulmuştur (Altunışık vd. 2007, 269). Yapılan araştırmada öğretmen adaylarından elde edilen veriler, cinsiyet veya branş ayrımı yapılmaksızın ilgili maddeye verilen cevaplar ortak temalar halinde sınıflandırılarak sunulmuştur.

Bulgular ve Analiz

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi, yapılan analizlerin tablolaştırılması ve tablolara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Her bir değişkenle ilgili analizler ayrı ayrı yapılmış ve tablolara ait açıklamalar ilgili tabloların altında verilmiştir.

Nicel Verilerin Analizi

Tablo 3: Cinsiyet ile Mesleki Gelişim Toplam Puanları Arasında Yapılan t-testi Sonuçları.

Cinsiyet	N	X	Ss	t	df	p
Erkek	264	76,21	20,94	-1,134	604	,26
Kız	342	78,57	19,28			
Toplam	606					

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre mesleki gelişim puanları arasında yapılan analizler sonucunda Tablo 3'te de görüldüğü üzere cinsiyetler arasında anlamlı farklılığın olmadığı ($p>,05$) görülmektedir. Dolayısıyla İlköğretim bölümü ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinde okumakta olan öğrenciler birlikte değerlendirildiğinde cinsiyetlere göre öğretmenlik mesleği algıları arasında farklılığın olmadığı söylenebilir. Ancak kız öğrencilerin aritmetik ortalama puanlarının erkek öğrencilerin aritmetik ortalama puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4:Öğrenim Görülen Bölüm ile Mesleki Gelişim Toplam Puanları Arasında Yapılan t-testi Sonuçları.

Bölüm	N	X	Ss	t	df	p
İlköğretim	503	78,11	20,09	,937	604	,35
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	103	76,08	19,74			
Toplam	606					

Öğretmen adaylarının okudukları bölümler mesleki gelişim toplam puanlarına göre karşılaştırıldığında puanlar arasında anlamlı farklılığın olmadığı ($p>,05$) Tablo 4'te görülmektedir. Bu sonuca göre İlköğretim bölümü ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümlerindeki öğretmen adaylarının mesleki gelişim algıları arasında farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Ancak İlköğretim Bölümündeki öğretmen adaylarının ortalama puanlarının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının ortalama puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Öğrenim Türü ile Mesleki Gelişim Toplam Puanları Arasında Yapılan t-testi Sonuçları.

Öğrenim Türü	N	X	Ss	t	df	p
Birinci Öğretim	359	77,49	19,99	-,391	604	,69
İkinci Öğretim	247	78,14	20,11			
Toplam	606					

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümler ayırt edilmeksizin öğrenim türlerine göre karşılaştırıldığında, birinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki gelişim puanları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki gelişim puanları arasında anlamlı farklılığın ($p>,05$) olmadığı görülmektedir (Tablo 5). Dolayısıyla öğretmen adaylarının birinci öğretimde veya ikinci öğretimde öğrenim görmesinin mesleki gelişimlerine ciddi bir etkide bulunmadığı söylenebilir.

Tablo 6: Bölümü Tercih Sırası ile Mesleki Gelişim Toplam Puanları Arasında Yapılan Anova Testi Sonuçları.

Tercih Sırası	N	X	Ss	df	F	p	Anlamlı Fark
1	95	77,92	21,33	5	2,318	,04	2 ile 10-14 3 ile 4-9,10-14
2	72	76,33	19,51				
3	109	73,57	17,98				
4-9	188	78,29	20,49				
10-14	81	83,29	18,13				

Turkish Studies

15-18	61	77,71	21,83				
Toplam	606						

Öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölümleri tercih sıraları ile mesleki gelişim puanları Tablo 6’da varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölümleri 2. sırada tercih etmeleri ile 10-14. sırada tercih etmeleri arasında ve 3. sırada tercih etmeleri ile 4-9,10-14. sırada tercih etmeleri arasında anlamlı farklılık olduğu ($p \leq 0,05$) görülmekte iken, diğer tercih sıraları arasında anlamlı farklılığın olmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Öğretmen adaylarının tercih sıraları ortalama puanları incelendiğinde en yüksek ortalama puanının 10-14. tercihlerinde yerleşen öğretmen adaylarının, en düşük puanın ise 2. tercihlerinde yerleşen öğretmen adaylarının olduğu görülmektedir. Tercih sıraları özel olarak düşünülüp en yüksek ortalama puanın 10-14. tercihlerinde yerleşen öğretmen adaylarına ait olduğu ve bu öğretmen adaylarının da bölüme çok da isteyerek gelmedikleri düşünülecek olursa, tercih sıraları genel olarak düşünüldüğünde öğretmen adaylarının mesleki gelişim puanları arasında önemli bir farkın olmadığı söylenebilir. Buna bağlı olarak tercih sıralarının, öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Nitel Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçme aracındaki maddelere verilen cevaplar, her bir maddeye verilen yanıtlar ilgili maddenin altına gelecek şekilde kodlanarak aşağıda verilmiştir. Buna ek olarak maddelere verilen yanıtlardan oluşturulan temalar her madde için birbirinden bağımsız olarak belirlenmiştir. Ayrıca, temalara ait tekrar sayıları ve yüzdelik oranları tablo ve grafikler halinde azalan sıralamaya göre sunulmuştur. Sonuç olarak, tablo ve grafiklerin yorumları ilgili maddelere ait grafiklerin altında sunulmuştur.

Tablo 7: “Size göre öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran belirgin özellikler nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Size göre öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran belirgin özellikler nelerdir?	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	İnsana şekil verme (insan yetiştirme)	30	33
2	Sabır	14	15
3	Para için yapılmaması (istek ve özveri)	14	15
4	Sorumluluk	7	8
5	Kutsal olması	5	5
6	Öğretmen vericidir.	4	4
7	Toplumla iç içe olmaları	3	3
8	Çocuk sevgisi	3	3
9	Zor olması	2	2
10	Az maaş	2	2
11	Aileden sonra öğrenciye en iyi model olması	2	2
12	Uzun vadede ürün elde etme	2	2
13	Rahat olması	2	2
14	Yeniliklere açık olma	1	1
Toplam		91	100

Turkish Studies

Öğretmen adaylarının “Öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran en önemli özellikler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdeler oranları temalar halinde Tablo 7’de verilmiştir. Bu temalar incelendiğinde en çok tekrarlanan temaların öğretmenlik mesleğinin “insana şekil verme (%33), para için yapılmaması (%15), istek ve özveri ile yapılması, sabır (%15) ve sorumluluk (%8)” olduğu görülmektedir. Bu temalar incelendiğinde öğretmenliğin; farklı meslek gruplarına ve topluma insan yetiştirme, gelecek nesilleri şekillendirme ve bu işin dünyadaki en zor iş olduğu; mesleğe değer verenler olarak para için yapılamayacağı dolayısıyla özveri, sabır ve iyi iletişim ve daha birçok olumlu özelliğe sahip olmayı gerektiren bir meslek olduğu anlaşılmaktadır. Tablo8’de yer alan diğer temalar incelendiğinde “öğretmenlik mesleğinin kutsal olması, maaşının az olması, öğretmenin verici olması, rahat olması, zor olması, yeniliklere açık olması ve uzun vadede ürün elde etmesi” olarak görülmektedir. Bu temalar incelendiğinde ise öğretmenliğin; fedakârlık isteyen, verici konumda olmayı gerektiren, mesleği ciddiye alanlar için zor, önemli olmasına rağmen maaşı az, insan yetiştirdiği için kutsal, diğer meslekler gibi ürünlerini hemen değil de uzun vadede elde eden ve çocuklarla uğraşılacağı için de çocuk sevgisi gerektiren bir meslek olduğu görülmektedir.

Tablo 8: “Öğretmenlik mesleğine ilişkin çalışmalarını nasıl (akademik, bakanlık, uluslararası...) takip ediyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Öğretmenlik mesleğine ilişkin çalışmalarını nasıl (akademik, bakanlık, uluslararası...) takip ediyorsunuz?	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	Kısmen takip edebiliyorum.	29	38
2	Takip etmiyorum.	15	19
3	İnternette	10	13
4	Denk gelirim takip edebiliyorum.	6	8
5	Medyadan (TV, gazete vb.)	5	6
6	Arkadaşlarımdan	3	4
7	Sadece atamalar boyutunda.	3	4
8	Neyi nasıl takip edeceğimi bilmiyorum.	2	3
9	Çok az takip edebiliyorum.	2	3
10	Akademik dergilerden	2	3
Toplam		77	100

Öğretmen adaylarının “Öğretmenlik mesleğine ilişkin çalışmalarını nasıl (akademik, bakanlık, uluslararası...) takip ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdeler oranları temalar halinde Tablo 8’de verilmiştir. Bu temalar incelendiğinde; en yüksek oranda “kısmen takip edebiliyorum (%38), takip etmiyorum (%19)” internette takip ediyorum (%13) temalarının bulunduğu ve bu temalara ek olarak “denk gelirim takip ediyorum, medyadan, , sadece atamalar boyutunda, çok az takip edilebildiği ve neyin nasıl takip edileceğinin tam olarak bilinmediği” temaları görülmektedir. Bu temalar derinlemesine incelendiğinde öğretmen adaylarının mesleğe

ilişkin çalışmaları takip etmemelerinin gerekçeleri olarak çok sayıda ifade bulunmaktadır. Bu ifadeler şunlardır; çalışmaların takip edilmesinin herhangi bir şeyi değiştirmedeği, sınav kaygısından dolayı takip etmenin zor olduğu, öğretim üyelerinin verdiği ödevler dışında takip etmek istemedikleri, görülen derslerin çalışmaları takip etmeye engel olduğu, nasıl takip edileceğinin tam olarak bilinmediği ve bu konuda yardım alacak kişilerin bulunamadığı ve bakanlık çalışmalarının sadece atamalar boyutunda takip edildiği bunun da atanma endişesinden kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 9: “Öğretmenlik mesleğine ilişkin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulama derslerini ne ölçüde yeterli buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Öğretmenlik mesleğine ilişkin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulama derslerini ne ölçüde yeterli buluyorsunuz	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	Yeterli bulmuyorum.	37	44
2	Uygulamalar daha fazla olmalı.	20	24
3	Yeterli buluyorum.	11	13
4	Daha erken (üçüncü sınıfta) başlanmalı.	4	5
5	Teori ve uygulama birbirinden farklı.	4	5
6	Danışman hocaya göre değişiyor.	3	4
7	Danışman ve öğretmen birbirinden farklı şeyler istiyor.	3	4
8	Gerekli önem verilmiyor.	2	2
9	Okul ve staj ikisi bir arada faydalı olmuyor.	1	1
Toplam		85	100

Öğretmen adaylarının “Öğretmenlik mesleğine ilişkin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulama derslerini ne ölçüde yeterli buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar temalar halinde Tablo 9’da verilmiştir. Bu temalar incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulama dersleri ile ilgili “yeterli bulmuyorum ve uygulamalar daha fazla olmalı” temalarının önemli oranda (%68) tekrarlandığı görülmektedir. Bu temalar derinlemesine incelendiğinde okul deneyimi derslerinin yetersiz olarak görülmesinde; uygulama öğretmenlerinin yeterince fırsat sağlamaması, gereken önemin verilmemesi, uygulama derslerinin az olması, uygulama okulu ve danışman hocaya bağlı olarak değiştiği, uygulama okulundaki öğretmenle danışman hocanın birbirinden farklı şeyler beklemesi, verilen bazı sorumlulukların gereksiz görülmesi ve ne yapılması gerektiğinin söylenmesi ancak nasıl yapılacağına ilişkin herhangi bir yol gösterilmemesi gibi ifadelerle karşılaşılmaktadır. Diğer temalar incelendiğinde ise öğretmen adayları; öğretmenlik uygulaması derslerini kısmen yeterli bulduğu, son sınıfın tamamen uygulamaya ayrılması gerektiği, staj danışman hocaları seçilirken daha dikkatli olunması gerektiği ve teorik derslerle uygulama derslerinin aynı dönem içerisinde olmaması gerektiği gibi ifadeler sunmuşlardır. Bunun yanında, öğretmen adaylarının çok az bir kısmı (%13) kendilerini mesleğe hazır ve yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10: “Size göre bir öğretmende bulunması gereken en önemli; mesleki özellik nedir?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Size göre bir öğretmende bulunması gereken en önemli; mesleki özellik nedir	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	Alan bilgisi	29	36
2	Kendini sürekli yenileme	17	21
3	İletişim becerisi	8	10
4	Mesleği benimseme	6	8
5	Bilgiyi aktarabilme yeteneği	6	8
6	Öğrenci özelliklerini bilmesi	6	8
7	İlkeli olma	3	4
8	Sabır	2	3
9	Yaratıcılık	2	3
10	Çocuk sevgisi	1	1
Toplam		80	100

Öğretmen adaylarının “Size göre bir öğretmende bulunması gereken en önemli mesleki özellik nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar temalar ve yüzdeler Tablo10’da verilmiştir. Bu temalar incelendiğinde en yüksek oranda tekrar edilen temalar “alan bilgisi (% 36) ve kendini sürekli yenileme (% 21) olarak görülmektedir. Bu iki tema ayrıntılı olarak incelendiğinde öğretmenin kendini sürekli yenilemesi, araştırmacı özelliğinin olması, alan bilgisi olarak yeterli donanıma sahip olması, pedagojik eğitiminin iyi olması, yeniliklere açık olma, alanına özgü özelliklere sahip olma ve mesleki ilerlemeleri takip edebilme gibi özelliklere sahip olması gerektiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlardan oluşturulan diğer temalar ise iletişim becerisi (% 10), bilgiyi aktarabilme yeteneği (% 8), öğrenci özelliklerini bilmesi (% 8), mesleği benimseme (% 8) ve ilkeli olma (% 4) temalarının tekrarlandığı görülmektedir. Bu temalar ayrıntılı olarak incelendiğinde öğretmen adaylarının bir öğretmende yeni yöntem ve yaklaşımları eğitime uyarlayabilme, iletişim becerisi açısından yeterli olma, çocuğun gelişimsel özelliklerini iyi bilme, mesleğini takip edebilme, yenilikçi ve mesleki sorumluluklarının farkında olma gibi mesleki özelliklerin bulunması gerektiğini ifade etmektedirler.

Tablo 11: “Size göre bir öğretmende bulunması gereken en önemli niteliksel (kişisel) özellik nedir?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Size göre bir öğretmende bulunması gereken en önemli niteliksel (kişisel) özellik nedir	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	Sabır	25	28
2	Çocuk sevgisi	9	10

3	İletişimi iyi olması	8	9
4	Kendi çocuğuna verilmesini istediği şekilde öyle eğitim veren	6	7
5	Dürüst	6	7
6	Model	6	7
7	Sorunlara duyarlı	5	6
8	Hoşgörülü	5	6
9	Samimi	5	6
10	Empati kurabilen	4	5
11	İyi ve güzel ahlaklı olma	3	3
12	Kendini geliştirebilen	3	3
13	Adalet	2	2
14	Otoriter olmayan	1	1
Toplam		88	100

Öğretmen adaylarının “Size göre bir öğretilerde bulunması gereken en önemli Niteliksel (kişisel) özellik nedir?” maddesine verdikleri yanıtlar ve yüzdeler oranları temalar halinde Tablo 12 ile Grafik 5’te görülmektedir. Tablo11’de yer alan temalar incelendiğinde en yüksek oranda tekrarlanan temaların “sabır (%28), çocuk sevgisi (%10), iletişimin iyi olması (%9), kendi çocuğuna nasıl eğitim verilmesini istiyorsa o şekilde eğitim veren (%7), dürüst (%7) ve model (%7)” olduğu görülmektedir. Bu temalar ayrıntılı olarak incelendiğinde öğretmen adaylarının genel olarak belirttikleri özelliklerin; sosyal ilişkileri iyi olan, sorumluluklarının farkında olan, sorunlara boş vermeyen, sabırlı ve anlayışlı olan, çocukları sevebilen, iletişimi iyi olan ve araştırmayı seven, insanları ve üretmeyi seven, çözüm üretebilen vb. olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlardan çıkarılan diğer temalar incelendiğinde bir öğretilerde bulunması gereken özelliklerle ilgili “model, adalet, kendini geliştirebilen, dürüst, samimi ve hoşgörülü” temalarının olduğu görülmektedir.

Tablo 12: “Öğretmenlik mesleği genel özelliklerini düşündüğünüzde kendinizi mesleğe ne kadar hazır buluyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Öğretmenlik mesleği genel özelliklerini düşündüğünüzde kendinizi mesleğe ne kadar hazır buluyorsunuz	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	Kısmen hazırım.	24	42
2	Hazır buluyorum.	23	40
3	Hazır bulmuyorum.	10	18
Toplam		57	100

Öğretmen adaylarının “Öğretmenlik mesleği genel özelliklerini düşündüğünüzde kendinizi mesleğe ne kadar hazır buluyorsunuz? Gereçekleri ile kısaca açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevaplara ait tekrarlanma sayıları (frekans) ve yüzdeleri Tablo12’de gösterilmiştir. Bu maddeye verilen yanıtlara ait temalar incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 40’ının kendini öğretmenlik mesleğine hazır hissettiği, % 42’sinin öğretmenlik mesleğine kısmen hazır hissettiği ve %18’inin de kendini öğretmenlik mesleğine hazır hissetmediği görülmektedir. Bu temalar ayrıntılı olarak incelendiğinde ise araştırmaya katılan; kendini mesleğe hazır hissetmeyen

Turkish Studies

öğretmen adaylarının kendilerini hazır hissetmemelerinde; kendilerini donanım açısından yeterli bulmamaları, yeterince uygulama yapamamaları, kendilerini sınıf yönetimi açısından yeterli görmemeleri, nitelikli eğitim almadıklarını düşünmeleri, mesleğin gerektirdiği sabrı göstereceklerine inanmamaları, alan bilgisi açısından kendilerini yetersiz bulmaları) gibi nedenler bulunmaktadır. Araştırmaya katılan ve kendilerini mesleğe kısmen hazır bulan öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar ayrıntılı incelendiğinde teorik derslerin fazla olmasından dolayı yeterince uygulama yapılamaması, sınav kaygısından yeterince mesleğe hazırlanamaması, hiçbir etkinliğe katılmamaları ve donanım açısından yeterli ama uygulama açısından yeterince uygulama yapılmadığı için kendilerini hazır bulmadıkları görülmektedir.

Tablo 13: “Öğretmenlik meslek özellikleri düşünüldüğünde öğretmen adaylarının daha iyi yetiştirilmesi ile ilgili olarak önerileriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin temalar ve frekans dağılımları.

TEMA			
No	Öğretmenlik meslek özellikleri düşünüldüğünde öğretmen adaylarının daha iyi yetiştirilmesi ile ilgili olarak önerileriniz nelerdir?	Tekrar Sayısı	Yüzde (%)
1	Uygulamalara ağırlık verilmeli	34	49
2	Teori ve uygulama birbirine yakın olmalı	8	12
3	Alan dersleri ağırlıklı olmalı	5	7
4	Sınav ve not korkusu olmamalı	3	4
5	Uygulama sınıfları olmalı	2	3
6	Mezun olunca iş sıkıntısı olmamalı	2	3
7	Projeler verilmeli	2	3
8	Staj hocaları ve danışmanlar işbirliği içinde olmalı	2	3
9	Uygulamalar daha çok denetlenmeli	1	1
10	Teorik dersler günlük hayatla ilişkilendirilmeli	1	1
11	Seçmeli dersler artırılmalı	1	1
12	Uygulama öğretmenleri iyi seçilmeli	1	1
13	Mesleğin statüsü artırılmalı	1	1
14	Yeterli puan alan herkes atanmamalı (mülakat olmalı)	1	1
15	Materyallere erişim kolay olmalı	1	1
16	İletişim ve kişisel gelişim dersleri verilmeli	1	1
17	Araştırma ve incelemeye önem verilmeli	1	1
18	Adaylara öğretmen olarak bakılmalı	1	1
19	Hocalar model olmalı	1	1

Turkish Studies

Toplam	69	100
---------------	-----------	------------

Öğretmen adaylarının “*Öğretmenlik meslek özellikleri düşünüldüğünde öğretmen adaylarının daha iyi yetiştirilmesi ile ilgili olarak önerileriniz nelerdir?*” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin temalar ve temaların yüzdelik oranları Tablo13’te verilmiştir. Bu temalar incelendiğinde en çok tekrarlanan temalar “uygulamalara ağırlık verilmeli (%49) ve teori ve uygulama birbirine yakın olmalı (%12)” temalarıdır. Öğretmenlik uygulama dersleri ile ilgili temalar ayrıntılı olarak incelendiğinde öğretmen adaylarının ifadeleri genel olarak “teorik derslerin yeterli olduğu; ancak uygulamalara daha fazla yer verilmesi gerektiği, uygulamalara daha erken başlanması gerektiği, sorumlu tutulan sınavlarla derslerin içeriğinin daha fazla uyuşması gerektiği, ahlaki olarak model olabilecek yeterlikte olması gerektiği, adayların sınav ve not korkusu olmadan öğrenme çabası içerisinde olmalarının sağlanması, iki tarafında adaylardan beklentileri farklılaştığı için uygulama öğretim elemanları ve öğretmenler arasındaki iletişimin daha da artırılması gerektiği, mezun olunduktan sonra iş sıkıntısının olmaması gerektiği ve sınavdan yeterli puan alan herkesin öğretmen olarak atanmadan önce mülakat yapılması gerektiği” şeklindedir. Öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlara ilişkin diğer temalar ise “alan derslerinin ağırlıklı olması, uygulama sınıflarının olması, projeler verilmesi, kişisel gelişim dersleri verilmesi gerektiği ve mesleğin statüsünün artırılması gerektiği” şeklindedir.

Tartışma-Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda OMÜ Eğitim Fakültesi DKAB Bölümü ile İlköğretim Bölümü 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarının görüşleri incelenmiş, nicel ve nitel bulgulara yönelik değerlendirmeler ortak olarak yapılmıştır.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümler değerlendirildiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü ve İlköğretim Bölümünde okumakta olan öğretmen adaylarının mesleki gelişim bakımından farklılaşmadığı görülmektedir. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlerde mesleki uygulama ve etkinliklerden benzer oranda memnun oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerine yönelik cinsiyet değişkeni bakımından öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri arasında farklılık medyana gelmediği görülmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği “mesleki gelişimleri” ve bu doğrultudaki algılarının cinsiyet değişkeni tarafından etkilenmediği söylenebilir. Yine öğretmen adaylarının öğrenim türleri incelendiğinde birinci öğretimde veya ikinci öğretimde öğrenim görmeleri arasında önemli bir farkın ortaya çıkmadığı, mesleki gelişimler bakımından benzer algılar taşıdıkları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının bölümü tercih sıraları incelendiğinde bazı alt gruplarda mesleki gelişim bakımından farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak buradaki tercih sıralarının aritmetik ortalama puanları ve anlamlı farklılık çıkan gruplar incelendiğinde belirli bir sistematığın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle öğretmen adaylarının bölümü tercih sıralarının mesleki gelişimleri, her zaman önemli oranda etkileyebilecek bir değişken olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri süre içerisinde mesleğe yönelik tutumları değişmiş veya mesleki gelişimlerini etkileyen farklı faktörler ortaya çıkmış olabilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik algılarını ortaya çıkaran nitel bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın nitel verilerine göre, öğretmen adaylarının kendi bakış açılarıyla, öğretmenlik mesleğini diğer meslek gruplarından ayıran en önemli özelliklerin sorumluluk, insan yetiştirme, (Özbek vd. 2007, 231) sabır gerektirme, kutsal olma, yeniliklere açık olma ve uzun vadede ürün elde etme gibi özellikler olduğu görülmektedir. Benzer bulguya İltar tarafından yapılan araştırmada işaret edilmiştir (İltar 2009, 165). Öğretmen adaylarının büyük bir

kısımının kendi alanlarıyla ilgili yapılan çalışmaları çok az takip ettikleri, bir kısmının denk geldikçe takip ettikleri ve üçte birlik önemli bir kısmın da takip etmediği görülmektedir. Bunun nedenleri olarak da takip etmenin bir şeyi değiştirmede, neyin nasıl takip edileceğinin tam olarak bilinmediği ve sınav kaygısı gibi sorunlar olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu tarafından ifade edilen, öğretmenlik uygulaması derslerinin büyük oranda yeterli bulunmadığı görülmektedir. Buradaki en önemli nedenler; uygulamalara yeterince önem verilmemesi, teori ve uygulamaların farklı olması ve öğretmen, danışman ve öğretmen adayı arasındaki iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin hazırbulunuşlukları ile ilgili olarak, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısına yakınının farklı nedenlerden dolayı kendilerini mesleğe hazır hissetmedikleri görülmektedir. Bu sonuca göre öğretmen adayları mesleğe etkin bir şekilde hazırlanamadıklarını düşünmektedirler. Bu durum Erginer'in Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilere yaptığı araştırma bulgularına paralellik arz etmektedir (Erginer 1997,78). Bunun en çok tekrarlanan nedenleri de uygulamaların yetersiz olması, teori ve uygulama arasındaki kopukluk, öğretmen adaylarının motive eksikliği ve mesleğin statüsünün düşük olması olarak görülmektedir (Köksal 2005, 598; Çelik 2005, 615). Bir öğretmende bulunması gereken en önemli özelliklerin; alan bilgisi, kendini sürekli yenileme, sabır, bilgiyi aktarabilme, iyi iletişim, çocuk sevgisi, hoşgörü, model ve sorunlara duyarlı biri olma gibi özellikler olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının mesleğe hazırlanırken, mesleki alanlarıyla çok ilgisi olmayan derslerden sorumlu tutulmaları, danışman öğretim elemanlarıyla iletişim eksikliği, staj ve uygulamalara önem verilmeyişi gibi temel sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak, öğretmen adaylarının mesleğe daha iyi hazırlanabilmeleri amacıyla öğretmen adayları tarafından sunulan öneriler incelendiğinde; uygulamaların çok önemsenmesi, alan derslerinin daha ağırlıklı olması, teoride anlatılanlarla uygulamalar arasındaki uyumsuzluğun kaldırılması, kaynaklara ulaşma imkânlarının artırılması, yeterli puan alan herkesin atanmaması bunun yanında mülakat sınavının da yapılması ve daha çok işbirliği yapılması gerektiği görülmektedir (Sılay ve Gök 2005, 603).

Araştırma verilerine dayalı olarak ortaya konulan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir;

1. Öğretmen adaylarının hem danışmanları ile hem de öğretim elemanlarıyla iletişimlerinin daha etkin hale getirilmesi gerekmektedir. Bölümlerin bu konuda strateji geliştirmeleri gerekmektedir. Benzer öneri Kahyaoğlu ve Yangın tarafından Siirt Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarına yaptıkları araştırma bulgusu ve önerisi ile örtüşmektedir (Kahyaoğlu ve Yangın 2007, 84).
2. Uygulama ders saatleri artırılarak teori ve uygulamalar arasındaki mevcut kopukluklar giderilmeye çalışılmalı ve uygulama derslerine daha erken dönemlerde başlanmalıdır. Bunu destekler öneri, 8 ayrı eğitim fakültesinde öğrenim gören Türkçe öğretmeni adayları ile yapılan araştırmada sunulmuştur (Coşkun vd. 2009, 159). Benzer öneri Akar tarafından yaptığı araştırmada da dile getirilmiştir (2007, 87).
3. Öğretmen adayları mesleki alan bilgisi yönünden olduğu kadar kişisel özellikleri yönünden de mesleğe hazırlanmalıdır (İlter 2009, 173).
4. Öğretmenlik mesleğinin saygınlığına ilişkin algının artırılması için bakanlık, politika ve medya düzeyinde çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZÜN Kamile, **Etkili Öğrenme ve Öğretme**, Eğitim Dünyası Yay., İzmir 2003.
- AKAR Ekrem, **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Verdikleri Değer ve Mesleki Yeterlilikleri**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2007.
- ALTUNIŞIK Remzi, COŞKUN Recai, BAYRAKTAROĞLU Serkan, YILDIRIM Engin, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**, Sakarya Yay., Sakarya 2007.
- ARSLAN Selahattin, ÖZPINAR İlknur, 2008. “Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim Programlarının Beklentileri ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları”, **Necatibey Eğitim Fakültesi, Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)**, Cilt: 2, S: 1, s. 38-63.
- BALCI Ali, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**, Pegem Yay., Ankara, 2007.
- COSKUN Eyüp, GELEN İsmail, ÖZTÜRK Emine Pınar, “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretimi Planlama, Uygulama Ve Değerlendirme Yeterlik Algıları”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl: 2009, Cilt: 6, Sayı: 12, s. 140-163.
- ÇELİK Kazım, “Öğretmen Adaylarına Göre Bir Meslek Olarak Öğretmenlik, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kongre Kitabı, Cilt:1, 2005, s. 610-616.
- ÇELİKTEN Mustafa, ŞANAL Mustafa, YENİ Yeliz, “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, **Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi**, Yıl: 2005/2, S: 19, s.207-237.
- ÇETİN Şaban, “İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma”, **Milli Eğitim Dergisi**, Yıl: 2001, S: 149. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/cetin.htm (Er. tar., 9.12.2012).
- ÇOBAN Bilal ve TURAN Mehmet, “Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması”, **Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 2006, Cilt: 16, S: 1, s.149-161.
- DEMİREL Özcan, **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**, Pegem Yay., Ankara, 1999.
- ESKİCUMALI Ahmet, “Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği”, (Ed. Yüksel Özden), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, 2.Baskı, Pagema Yay., Ankara 2002, s. 14-25.
- ERDEN Münire, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Alkım Yayınları. İstanbul 1998.
- ERGİNER Aysun, **AİBÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Öğretim Hizmeti Veren Öğretim Elemanlarının Yeterlilikleri**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu 1997.
- İLTER İlhan, **Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2009.
- KAHYAOĞLU Mustafa, YANGIN Selami, “İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterliliklerine İlişkin Görüşleri”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt:15, S:1, Kastamonu 2007, s. 73-84.
- KAVCAR Cahit, “Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2002, Cilt: 35, S:, 1-2, s.1-14.

- KÖKSAL Necla, “Öğretmenlik Uygulaması Dersi Kapsamındaki Uygulamaların Sınıf Öğretmenlerine Katkıları”, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kongre Kitabı, Cilt,1, Denizli 2005, s.596-599.
- LICHTMAN Marilyn, **Qualitative Research in Education a User’s Guide**, Edition 2, Sage Publications, USA 2010.
- MEB 2006, **Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri**, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara 2006.
- MEB 2008a, **Öğretmen Yeterlikleri**, Ankara Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Devlet kitapları Müdürlüğü, Ankara 2008.
- MEB 2008b, **Öğretmen Mesleği Özel Alan Yeterlikleri**, Ankara Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2008.
- MEB 2010, **Okul Temelli Mesleki Gelişim Kılavuzu**, Ankara Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2010.
- MERRIAM Sharan, **Qualitative Research And Case Study Applications In Education**, Jossey-Bass Publishers, San Francisco 1998.
- OĞUZ, Oğuz, OKTAY Ayla, AYHAN Halis, **21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi**, Pegem Akademi Yay., Ankara 2010.
- ÖZBEK Ramazan, KAHYAOĞLU Mustafa, ÖZGEN Nurettin, Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 2, Diyarbakır 2007, s. 222-233.
- SABAN Ahmet, **Öğrenme Öğretme Süreci-Yeni Teori ve Yaklaşımlar-**, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara 2000.
- SAKA Ahmet Zeki, TİTREK Osman, SAKA Arzu, “Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterliklerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Algıları”, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kongre Kitabı, Cilt,1, Denizli 2005, s.484-488.
- SILAY İlhan, GÖK Tolga, “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması ve Okul Deneyimi Derslerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunları Gidermek Amacıyla Hazırlanan Öneriler Üzerine Bir Çalışma”, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kongre Kitabı, Cilt,1, Denizli 2005, s.600-603.
- STRAUSS Anselm, CORBİN Juliet M.,**Basic of Qualitati ve Research Techniquesand Procedures Fordeveloping Grorunded Theory**, Second Edition, 1990. http://ac.aua.am/irina_harutyunyan/Public/research%20method%20qanak.pdf, (Er.tar., 31. 01. 2011).
- TAYLOR George R., **Integrating Quantitativeand Qualitative Methods In Research**, Second Edition, University Pres Of America, Oxford 2005.
- VARIŞ Fatma, **Eğitimde Program Geliştirme**, Alkım Yay., Ankara 1996.
- YILDIRIM Ali, ŞİMŞEK Hasan, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yay., Ankara 2008.
- YÖK 2007, **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007)**, Yüksek Öğretim Kurulu Yayını, Ankara, 2007.